

ความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

นางสาวอธิฐาน จันท์ทา
ครูผู้ช่วย

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ
พุทธศักราช 2561 หน่วยฝึกอบรมที่ 8 โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จังหวัดสงขลา
ดำเนินการจัดทำ ณ โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

อธิฏฐาน จันทรทา

บทคัดย่อ

ความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม เป็นปัญหาหลักที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยด้วยโรคออทิสซึมสเปกตรัม หรือที่เรียกว่าเด็กออทิสติก แม้ว่าเด็กกลุ่มนี้จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่ยังเยาว์วัยจนมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้น แต่เมื่อเด็กออทิสติกเข้าสู่ช่วงวัยเรียน มักต้องกลับเข้าสู่กระบวนการ รักษาอีกครั้งด้วยปัญหาความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม เช่น เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับครูและเพื่อนได้ มีการสื่อสารทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม นี้จะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและการเรียนของเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจและพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม การสอนทักษะทางสังคมให้กับเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงควรเข้าใจลักษณะทั้งสองด้านของเด็กออทิสติก “ความเข้าใจ” จะช่วยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เห็นปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอนได้ตรงจุดมากขึ้นและทำให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่อยู่กับเด็กออทิสติกได้อย่างมีความสุขมากขึ้นด้วย

คำสำคัญ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทักษะทางสังคม เด็กออทิสติก

บทนำ

โรคออทิสซึมสเปกตรัม (Autism spectrum disorder) เป็นความบกพร่องของพัฒนาการด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารด้วยวจนภาษาและอวจนภาษา และมีพฤติกรรมหรือความสนใจที่จำกัด หรือซ้ำ ๆ ปัจจุบันโรคออทิสซึมสเปกตรัมมีแนวโน้มสูงขึ้น ในทุกประเทศทั่วโลกพบได้ทุกเชื้อชาติ พบเด็ก 1 ใน 160 คน จากทั่วโลกจะมีการป่วยด้วยโรคออทิสซึมสเปกตรัม จากการศึกษาทางระบาดวิทยาในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ความชุกของโรคออทิสซึมสเปกตรัมทั่วโลกเพิ่มขึ้นอาจมาจากการที่การรับรู้เกี่ยวกับโรคออทิสซึมสเปกตรัมที่มากขึ้น มีเครื่องมือในการวินิจฉัยที่ดีขึ้น และมีการรายงานที่เพิ่มขึ้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบความชุกโดยรวม เท่ากับ 16.8 ต่อ 1,000 หรือ 1 ใน 59 โดยพบในเด็กเพศชายมากกว่าเพศหญิง 4 เท่า ในประเทศไทยยังไม่มีสถิติชัดเจนเกี่ยวกับอุบัติการณ์ของโรคนี้แต่จากรายงานของมูลนิธิออทิสติกไทยเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มของคนเป็นโรคออทิสซึมสเปกตรัมในไทย คาดว่ามีประมาณ 3.7 แสนคน และจากสถิติปี 2555 เฉลี่ยเด็กไทยใน 1,000 คน พบว่าเป็นโรคออทิสซึมสเปกตรัมถึง 6 คน ซึ่งถือเป็นอัตราส่วนที่สูงมากและเพิ่มขึ้นทุกปี จากการศึกษางานวิจัยที่สำรวจเด็กอายุ 18-48 เดือน ที่พ่อแม่พามาใช้บริการฉีดยาวัคซีน ณ คลินิกเด็กดี รพ.จุฬาลงกรณ์ ปี 2557-2558 โดยมีการคัดกรองภาวะโรคออทิสซึมสเปกตรัมด้วยแบบประเมิน M-CHAT (Modified Checklist for Autism in Toddlers) พบว่า อุบัติการณ์โรคออทิสซึมสเปกตรัมในเด็กที่มาใช้บริการคลินิกเด็กดีในอัตราส่วน 1:814 จำนวนที่เพิ่มขึ้น

ส่วนหนึ่งมาจากผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับโรคออทิสซึมสเปกตรัมมากขึ้น ผู้ปกครองที่สงสัยในพฤติกรรมของเด็กได้พาเด็กเข้ารับการตรวจคัดกรองเพิ่มขึ้น

ปัญหาที่พบได้ในเด็กออทิสติก (Sadock, Sadock, Ruiz, 2015) ประกอบด้วย 1) ความบกพร่องทางภาษา (disturbances in language development and usage) นอกจากพัฒนาการภาษาที่ล่าช้า เด็กออทิสติกจะมีภาษาที่ซ้ำ ๆ มีระดับเสียงที่ผิดปกติ เช่น ออกเสียงพูดด้วยเสียงที่ราบเรียบ (monotone) หรือเสียงสูงเกินไป 2) ความบกพร่องระดับสติปัญญา (intellectual disability) พบว่า เด็กออทิสติกร้อยละ 46 จะมีระดับสติปัญญาอยู่ใน ระดับบกพร่อง (intellectual disability) ประมาณร้อยละ 20 จะมีระดับสติปัญญาปกติบกพร่องปานกลาง (moderate) และระดับรุนแรง (severe) และร้อยละ 30 มีระดับสติปัญญาปกติ 3) พฤติกรรมก้าวร้าว (aggressive behavior problem) พบได้ร้อยละ 25 ในเด็กออทิสติก การทำร้ายตนเอง ทำร้ายผู้อื่น เช่น ทบศีรษะตนเองกัดผู้อื่น เป็นต้น 4) มีระบบการรับสัมผัสที่ผิดปกติ ไวหรือซ้าต่อการรับสัมผัสทั้งในเรื่องการมองเห็น การสัมผัส การสัมผัส เช่น เด็กจะไม่ชอบการสัมผัสพื้นผิวที่เป็นทราย หล่อกลื่นเสียงบางเสียงอย่างรุนแรง หรือชอบที่จะได้รับการกระตุ้นสัมผัสมาก ๆ ชอบมองสิ่งของที่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา เช่น ชอบมองพัดลมหมุน เป็นต้น 5) ชนและสมาธิสั้น (hyperactivity and inattention) 6) มีปัญหาการนอน (sleep problem) ซึ่งในปัจจุบันยังหาสาเหตุไม่ได้แต่พบว่า ปัญหาในเรื่องการนอนนี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งและภาวะสมาธิสั้นในเด็กออทิสติกด้วย และร้อยละ 44-83 ของเด็กออทิสติกวัยเรียนต้องใช้ยาช่วยในการนอนหลับ 7) อาการชัก พบว่าร้อยละ 22 ของเด็กออทิสติกจะมีอาการชักร่วมด้วย และมีผลคลื่นสมองผิดปกติ ซึ่งปัญหาในเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าวอาการชักปัญหาการนอนและภาวะสมาธิ โดยทั่วไปแล้วต้องได้รับการรักษาด้วยยาอาการเหล่านี้จึงดีขึ้น อย่างไรก็ตามอาการหลักของเด็กออทิสติกที่ยังไม่สามารถรักษาได้ด้วยยา คือ ความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม บกพร่องด้านภาษาและการสื่อสาร ถึงแม้ว่าผู้ป่วยจะได้รับการฝึกส่งเสริมพัฒนาการจนสามารถพูดสื่อสารได้แล้วก็ตาม แต่ปัญหาที่มักหลงเหลืออยู่ก็คือ ความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม

ความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม เป็นความบกพร่องหลักที่พบในเด็กออทิสติก โดยความบกพร่องที่สำคัญ ประกอบด้วย ความบกพร่องเกี่ยวกับความเข้าใจทางอารมณ์ ได้แก่ ไม่เข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น ไม่สามารถตีความอารมณ์ที่ผู้อื่นแสดงออกได้ไม่สามารถอธิบายความสนใจ อารมณ์ของตนเมื่อสนทนากับผู้อื่นได้ ไม่สามารถแสดงออกท่าทางเพื่อการสื่อสาร (ไม่สบตาขณะสนทนา การตีความสีหน้า ท่าทางที่คู่สนทนาแสดงออก) และบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ไม่สามารถเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเล่นกับเพื่อนไม่เป็นขาดความสนใจเพื่อนขณะทำกิจกรรม เป็นต้น การที่เด็กออทิสติกไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนได้ ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนนั้น จะมีผลทำให้เด็กออทิสติกมีความรู้สึกโดดเดี่ยว วิตกกังวล และซึมเศร้า หากปัญหาด้านทักษะทางสังคมนี้ไม่ได้รับการแก้ไขจนกระทั่งเด็กออทิสติกเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่จะส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตที่ซับซ้อนขึ้นได้ นอกจากผลกระทบต่อตัวเด็กออทิสติกแล้วสิ่งเหล่านี้ยังส่งผลต่อผู้ดูแลเด็กออทิสติก โดยพบว่า ผู้ดูแลมีภาวะเครียด ซึมเศร้า และรู้สึกเป็นภาระอันเนื่องมาจากไม่สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นปัญหารวมถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลที่สูง สิ่งเหล่านี้ยังส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กออทิสติกอีกด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม การสอนทักษะทางสังคมให้กับเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงควรเข้าใจลักษณะทั้งสองด้านของเด็กออทิสติก “ความเข้าใจ” จะช่วยให้เห็นปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอนได้ตรงจุดมากขึ้นและทำให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่อยู่กับเด็กออทิสติกได้อย่างมีความสุขมากขึ้นด้วย

ความบกพร่องในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม

ภาวะออทิสติกเกิดจากพัฒนาการด้านสมองของคนคนนั้น แตกต่างจากคนทั่วไป งานวิจัยพบว่า สมองกลีบขมับ (Temporal Lobe) และสมองกลีบท้ายทอย (Occipital Lobe) ที่ควบคุมการรับรู้ทางสายตาของเด็กออทิสติกทำงานดีมาก ในขณะที่สมองส่วนหน้า (Frontal Areas) และอะมิกดาลา (Amygdala) ทำงานน้อยมาก สมองส่วนหน้ามีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด เช่น การตัดสินใจ การวางแผนและการดำเนินการตามแผน ส่วนอะมิกดาลาทำหน้าที่ควบคุมเรื่องพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคม นักวิทยาศาสตร์สันนิษฐานว่าความผิดปกติของอะมิกดาลาทำให้คนที่ภาวะออทิสติกขาดทักษะทางสังคม เช่น การไม่สบตา การไม่มองตามสายตาของผู้อื่น การไม่สนใจใบหน้าของคน การไม่เข้าใจจิตใจของผู้อื่น และไม่มีความเห็นอกเห็นใจ

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น หากเราเข้าใจลักษณะทั้งสองด้านของเด็กออทิสติก ความเข้าใจจะช่วยให้เห็นปัญหาได้ชัดเจนขึ้น สอนได้ตรงจุดมากขึ้นและทำให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่อยู่กับเด็กออทิสติกได้อย่างมีความสุขมากยิ่งขึ้น

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การพูดคุยกันหรือแลกเปลี่ยนความคิด เชื่อมโยงกับคนอื่น หรือการตอบสนองต่อสิ่งที่คนอื่นพูดหรือทำ นอกจากการรับรู้ข้อความและการพูดคุยกับคู่สนทนาด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว การมองและสบตา รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคนอื่นถือเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วย แต่การปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นจะต้องสอดคล้องตามแนวทางที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติกัน จึงจะอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข การเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กออทิสติกกับคนทั่วไป จะช่วยให้ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น และเข้าใจปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กออทิสติกได้ง่ายขึ้น

การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กออทิสติก

- การมองหน้าสบตา

การมองหน้าและการสบตาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น เมื่อพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อุ้มทารกอายุประมาณ 5 เดือนไว้บนตัก และชวนเด็กพูดคุย เด็กทั่วไปจะมองหน้าสบตา ยิ้มให้ และส่งเสียงอ้อแอ้โต้ตอบกับคนที่อุ้มอยู่ พฤติกรรมอย่างนี้ถือเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น แต่เด็กทารกที่มีภาวะออทิสติกมักไม่สนใจใบหน้าของคน เด็กอาจมองหน้าเฉย ๆ โดยไม่ส่งเสียงอ้อแอ้เพื่อการสื่อสาร หรืออาจมองผ่านไปเหมือนไม่มีใบหน้าของผู้ใหญ่อยู่ตรงหน้า

เมื่อโตขึ้น พบว่าเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่มองหน้า สบตาขณะเล่นหรือพูดคุยกับผู้อื่น แต่เด็กออทิสติกจะไม่ค่อยมองหน้าสบตาขณะที่กำลังพูดกับคนอื่นหรือเมื่อคนอื่นพูดด้วย ทั้งนี้ การมองหน้า และการสบตาของเด็กออทิสติกแต่ละคนไม่เท่ากัน เช่น เด็กที่มีภาวะออทิสติกระดับรุนแรงจะไม่มองหน้าและไม่สบตาเลย ในขณะที่เด็กที่มีภาวะออทิสติกระดับเล็กน้อยอาจมองหน้าและสบตาคนคุ้นเคย แต่เมื่อต้องพูดคุยกับคนแปลกหน้า เด็กมักมองไปทางอื่นหรือก้มหน้าระหว่างพูดคุย เด็กบางคนอาจมองหน้าสบตาบ้าง แต่ไม่บ่อยเท่าที่คนปกติมองหน้าสบตาเพื่อสื่อสารขณะพูดคุยกัน หรือเด็กบางคนอาจมองหน้าเพื่อจะรู้ว่าผู้ใหญ่คนนั้นอยู่ตรงไหน แต่ไม่ได้มองเพื่อสื่อสารข้อความหรือส่งความรู้สึก เด็กบางคนมองผ่านไปยังวัตถุด้านหลังของคู่สนทนา และเมื่อผู้ใหญ่เข้าไปพูดด้วยขณะที่เขากำลังเล่น เด็กอาจจะพูดคุยโต้ตอบโดยไม่หันมามองหน้า หรือบางคนอาจไม่สนใจเหมือนไม่ได้ยินคำพูดนั้นเลยก็ได้

● การสัมผัสหรือการโอบกอด

การโอบกอดเป็นการแสดงความรักหรือความผูกพันระหว่างมนุษย์ทุกเพศทุกวัย เด็กเล็กประมาณ 7 – 8 เดือน เป็นวัยที่สามารถจำใบหน้าคนที่คุ้นเคยได้แล้ว โดยเฉพาะพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด หากผู้ใหญ่ที่คุ้นเคยยื่นมือมาข้างหน้าเพื่อขอมุม เด็กทั่วไปจะเผลอเข้าหาทันที แต่เด็กออทิสติกมักมีท่าที่เฉย ๆ ไม่สนใจ เมื่อถูกอุ้ม เด็กทั่วไปมักใช้แขนขาเกาะเกี่ยวหรือโอบรัดคนที่อุ้มไว้ แต่เด็กออทิสติกจะอยู่เฉย ๆ มือและแขนห้อยลงข้างลำตัว ขาไม่เกาะเกี่ยว จนคนที่อุ้มรู้สึกได้ว่าเด็กคนนี้อุ้มยาก เด็กบางคนอาจหันหน้าหนี และแสดงท่าที่คล้ายกับว่า อยากรู้อุ้มก็อุ้มไป

ที่จริงเด็กออทิสติกก็รู้สึกรัก สนุกสนม ผูกพันกับคนที่เลี้ยงดู และอยากให้คนคนนั้นอยู่ใกล้กับเขาตลอดไป บางคนรู้สึกหวงและร้องไห้อาละวาดเมื่อคนที่เขารัก พูดคุยกับคนอื่น แต่เพราะคนที่มีความออทิสติกมักแสดงออกไม่เป็น จึงไม่รู้ว่าการเอามือโอบตัวคนที่เขารักและเอาหน้าซบไหล่เป็นการบอกให้รู้ว่ารัก ในทางกลับกัน เด็กที่มีความออทิสติกบางคนอาจแสดงความรักมากเกินไป เช่น อยู่ในวัยผู้ใหญ่แล้ว แต่ยังทำตัวสนิทสนมคลอเคลียกับพ่อแม่จนพ่อแม่รู้สึกรำคาญ เป็นต้น

ไม่ว่าเด็กออทิสติกจะแสดงออกน้อยเกินหรือมากเกินไป สิ่งที่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกควรทำ คือ สอนให้เด็กรู้ถึง ท่าทาง ปริมาณ และจังหวะที่จะแสดงความรักอย่างเหมาะสม

● การแยกตัว ไม่เล่นกับเพื่อน

เด็กเล็กที่มีความออทิสติกจำนวนมากสามารถเล่นของเล่นที่ชอบได้โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้ใหญ่หรือเพื่อนอยู่ด้วยหรือไม่ หากมีของที่ชอบจะสนใจแต่สิ่งนั้น ไม่ร้องหาผู้ใหญ่ สามารถอยู่ได้นานหลายชั่วโมง ของที่เล่นจะเป็นของเดิม ๆ ซึ่งพฤติกรรมที่สนใจวัตถุมากกว่าผู้คนเช่นนี้เป็นลักษณะธรรมชาติของเด็กที่มีความออทิสติก เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านการเล่น การเล่นจึงมีความสำคัญมาก เด็กทั่วไปชอบเล่นกับเด็กคนอื่น ไม่ว่าเพื่อนจะเล่นอะไรก็จะยอมเล่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นเพื่อนที่ถูกใจ ถึงแม้เด็กแต่ละคนจะมาจากครอบครัวที่มีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกันก็สามารถเล่นด้วยกันได้ แต่เด็กออทิสติกในใจสิ่งของมากกว่าคน การเล่นกับเพื่อนของเด็กออทิสติกจึงพิจารณาที่สิ่งของเป็นหลัก คือ เด็กจะคิดว่าเพื่อนมีของเล่นที่เขาชอบหรือไม่ ถ้ามีก็จะเข้าไปเล่นด้วย แต่ถ้าเพื่อนไม่มีของเล่นที่เขาชอบ เด็กก็มักเลือกเล่นคนเดียว

ในแวดวงการศึกษาพิเศษต่างประเทศพบว่า เด็กที่มีความออทิสติกอยากมีใครสักคนที่สนิทสนมและอยู่เป็นเพื่อนกัน แต่ปัญหาก็คือ เด็กเริ่มไม่เป็น ไม่รู้จะบอกอย่างไร ไม่รู้จะเล่นอย่างไร การสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนแปลกหน้าเป็นเรื่องยากและน่ากลัวสำหรับเด็กที่มีความออทิสติก เช่น ไม่รู้ว่าจะพูดว่าอะไร

ถึงจะถูกใจคนแปลกหน้าคนนั้น อาจไม่เข้าใจสีหน้า แววตา หรือท่าทางที่คนนั้นแสดงกลับมา อาจจะไม่มั่นใจว่าตัวเองจะทำได้ถูกต้อง อาจรู้สึกเครียดที่ต้องเริ่มทำสิ่งใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน หรืออาจกลัวว่าจะต้องเจอสิ่งที่ไม่คาดฝัน เป็นต้น

ดังนั้น การสอนให้เด็กออทิสติกเล่นกับเพื่อน ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกอาจใช้ของเล่นที่เขาชอบเป็นตัวเชื่อมโยงได้ ควรสอนให้เด็กรู้วิธีการเข้าหาเพื่อน หรือคอยเป็นคนเชื่อมโยงระหว่างเด็กออทิสติกและเด็กคนอื่นในช่วงแรก ๆ จากนั้นค่อย ๆ ถอยห่างออกมา

● การสังเกตอารมณ์ของคนอื่น

การเล่นหรือการอยู่ร่วมกับคนอื่นนั้นต้องรู้จักสังเกตอารมณ์ของคนอื่นจากพฤติกรรม สีหน้า แววตา หรือท่าทาง แต่เด็กที่มีภาวะออทิสติกมีปัญหาด้านการอ่านสีหน้า แววตา และท่าทาง จึงไม่สนใจรายละเอียดที่กล่าวมา ในวัยเด็ก เด็กที่มีภาวะออทิสติกจะมองทุกอย่างเหมือนวัตถุ เห็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ทำให้ไม่เข้าใจว่าเมื่อใดที่ควรหรือไม่ควรเข้าไปชวนเพื่อนเล่น เช่น เด็กออทิสติกหลายคนฟ้องพ่อแม่หรือครูว่าถูกเพื่อนแกล้งบ่อยครั้ง สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากเด็กเข้าไปหาเพื่อนผิดจังหวะ เพื่อนจึงระบายอารมณ์กลับไปจนทำให้เด็กออทิสติกเจ็บตัวได้ ในทางกลับกัน เพื่อนอาจฟ้องครูว่าถูกเด็กออทิสติกแกล้งหรือก่อกวน เพราะเด็กเหล่านี้เล่นไม่เหมาะสม

เด็กผู้ชายที่มีภาวะออทิสติกหลายคนชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงหรือเด็กที่อายุน้อยกว่า เพราะธรรมชาติของเด็กผู้ชายมักเล่นด้วยการกระเข้าเข้าแหย่ ตบตีระเซ ตบไหล่กันด้วยความสนิทสนม แต่เด็กออทิสติกมักตีความแบบตรงไปตรงมาว่า ถ้าเพื่อนทำให้เขาเจ็บ แสดงว่าเพื่อนแกล้ง ในขณะที่เด็กผู้หญิงในวัยเรียนมักเป็นเด็กมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนที่อ่อนแอกว่า และถ้าเล่นกับเด็กที่อายุน้อยกว่า ตัวเองจะมีโอกาสเป็นผู้นำ เด็กออทิสติกหลายคนจึงไม่มีเพื่อนเป็นเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน

● การผลัดเปลี่ยนและแบ่งปัน

เด็กออทิสติกส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องการผลัดเปลี่ยน การมีน้ำใจ และการแบ่งปัน เมื่อชอบของเล่นชิ้นนี้ เขาก็อยากเล่นโดยไม่สนใจว่าเพื่อนก็อยากเล่นเหมือนกัน ดังนั้นเมื่อกำลังเล่นอยู่เขาก็จะไม่เลิก หรือเมื่อเพื่อนกำลังเล่นอยู่ เขาก็จะอยากให้ถึงเวลาที่ตัวเองได้เล่นบ้าง ทำให้ดูเหมือนเด็กไม่รู้จักการรอคอย ถ้าเด็กออทิสติกคนนั้นพูดได้พอสมควรก็อาจพยายามขอเล่น แต่ถ้าสื่อสารไม่ได้เขาจะแย่งของชิ้นนั้นจากมือของเพื่อน เวลาพูดคุยกัน หากเด็กออทิสติกสามารถพูดได้ดี เขาจะพูดโดยไม่สนใจผู้ฟังหรือไม่ให้โอกาสคู่สนทนาได้พูดบ้าง ซึ่งจะยิ่งทำให้เพื่อนไม่อยากพูดคุยหรือเล่นด้วย เด็กออทิสติกจึงมีใครคบและรู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้น

ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงต้องสอนให้เด็กรู้จักการผลัดเปลี่ยน หรือสลับกันพูดหรือเล่น เพื่อเปิดโอกาสให้เพื่อนได้เล่นของชิ้นนั้นบ้างหรือให้คู่สนทนาได้พูดบ้าง

ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ การประพฤติปฏิบัติ ตามกฎกติกาของสังคม ซึ่งเป็นที่คาดหวังและยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เรียกว่า มารยาท หรือ กาลเทศะ ซึ่งคนทั่วไปเรียนรู้ทักษะทางสังคมด้วยการสังเกตและเลียนแบบสิ่งที่คนส่วนใหญ่ทำกัน หรือ หากเป็นเด็กเล็ก ผู้ใหญ่มักสอนทักษะทางสังคมด้วยการบอกหรือเตือนเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นและเมื่อผู้ใหญ่

นึกขึ้นมาได้ว่าควรสอน จึงเห็นได้ว่า ทักษะทางสังคมนั้นไม่มีการสอนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เด็กที่มีภาวะออทิสติกจึงไม่ค่อยได้เรียนรู้เรื่องนี้ ทักษะทางสังคมเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติก เพราะต้องอาศัยความยืดหยุ่นอย่างมาก เรื่องของมารยาทหรือกาลเทศะนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เป็นเพียงสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมบอกต่อ ๆ กันมาว่าควรทำแบบนี้ แต่ไม่ได้มีเหตุผลชัดเจน

บางครั้ง การมีมารยาทหรือการรู้กาลเทศะนั้นไม่ต้องใช้วิจารณญาณอะไร แต่ทำตามที่คนในสังคมเชื่อกัน แต่การทำตามกันโดยไม่มีเหตุผลเป็นเรื่องที่เด็กที่มีภาวะออทิสติกบางคนทำไม่ได้ เพราะเขาต้องทำสิ่งที่มีเหตุผลและสิ่งที่เขาเชื่อว่าถูกต้องที่สุดเท่านั้น ดังนั้น เมื่อต้องสอนทักษะทางสังคมให้แก่เด็กที่มีภาวะออทิสติก ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงต้องเตรียมเหตุผลไว้ด้วยว่าทำไมจึงต้องเป็นเช่นนั้น

ปัญหาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

- **ไม่เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น**

เด็กที่มีภาวะออทิสติกส่วนใหญ่ไม่สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ ไม่สามารถคิดแทนคนอื่นได้ว่า ถ้าเขาทำแบบนี้หรือพูดแบบนี้แล้ว คนอื่นหรือคนที่กำลังคุยด้วยจะโกรธ อาย เสียหน้า หรือเสียใจ เช่น ถ้าเด็กออทิสติกพูดให้ป่าได้ยีนว่า ป้าคนนี้แก่จัง หรือ พูดต่อหน้าลุงว่า คุณลุงหัวล้าน ฮ่า ฮ่า ฮ่า ป้าและลุงคงโกรธ เพราะป้าและลุงไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นแบบนี้ หรือถึงรู้ว่า แก่ หรือ หัวล้าน แต่ก็ไม่ยอมฟังคำพูดที่กระทบกระเทือนความรู้สึก ดังนั้น ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงควรสอนในแต่ละสถานการณ์ว่า เมื่อใดควรพูดความจริง และเมื่อใดควรเก็บความจริงนั้นไว้ในใจ

- **ไม่สามารถแยกแยะเด็กและผู้ใหญ่**

เด็กที่มีภาวะออทิสติกมักคิดว่าคนก็คือคน อายุมากหรือน้อยก็เป็นคน มนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้ไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง มนุษย์แต่ละคนแตกต่างกันด้วยปัจจัยมากมาย เช่น อายุ การศึกษา ฐานะ การแต่งกาย ฯลฯ เมื่อเด็กออทิสติกไม่เห็นความแตกต่าง เข้าใจปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกัน เช่น เด็กชาย ก อายุประมาณ 10 ขวบ เมื่อ เด็กชาย ก เดินชนผู้ใหญ่แม่ก็สอนให้ยกมือไหว้และกล่าวคำขอโทษ เด็กชาย ก ก็ยกมือไหว้และบอกว่า ขอโทษครับ อีกไม่กี่วันต่อมา เด็กชาย ก เขี่ยบเท้าเด็กอายุประมาณ 5 ขวบ เด็กชาย ก ก็ยกมือไหว้และบอกว่า ขอโทษครับ แต่ในสังคมไทย เราไม่ไหว้คนที่อายุน้อยกว่า การไหว้เด็กอายุ 5 ขวบ จึงทำให้เด็กชาย ก คูผิดปกติ

- **มองไม่เห็นวิธีปฏิบัติที่ซ่อนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ได้เอง**

ตัวอย่างเช่น ลูกที่มีภาวะออทิสติกมักกระโดดเล่นบนโซฟาขณะที่พ่อแม่ นั่งคุยกัน เมื่อญาติสนิทนั่งอยู่บนโซฟา พ่อแม่ก็ปล่อยให้ลูกกระโดดได้ แต่เมื่อหัวหน้างานของพ่อมาที่บ้านและนั่งอยู่บนโซฟา พ่อแม่กลับคาดหวังให้ลูกหยุดกระโดด เด็กออทิสติกมักไม่เข้าใจว่า ทำไมเขาต้องทำตัวแตกต่างจากเดิม ทั้ง ๆ ที่เป็นโซฟาตัวเดิม สถานที่เดิม แค่มมีคนเพิ่มขึ้นมาคนเดียวเท่านั้นเอง

- **ไม่เข้าใจเรื่องพื้นที่ส่วนบุคคล**

คนทั่วไปรับรู้ว่าจะแต่ละคนที่พื้นที่ของตัวเอง เราจะไม่เข้าไปใกล้คนคนนั้นจนเกินไป ถ้าไม่ได้สนิทกันอย่างมาก แต่เด็กที่มีภาวะออทิสติกบางคนมองไม่เห็นพื้นที่ในเชิงความรู้สึกแบบนั้น จึงอาจรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของคนอื่น และทำให้เจ้าของพื้นที่อึดอัดใจ

- **คุณเล่นไม่เป็น และไม่เข้าใจเรื่องอารมณ์ขัน**

โดยทั่วไป เมื่ออยู่ในอารมณ์ผ่อนคลายหรืออยากสร้างความสนิทสนม คนเราจะคุยกันในเรื่องไร้สาระหรือพูดเรื่องขำ ๆ เพื่อให้คู่สนทนาหัวเราะหรือมีความสุข แต่เด็กที่มีภาวะออทิสติกจะคุยเฉพาะเรื่องของตัวเองสนใจ เรื่องที่มีสาระ หรือเรื่องที่เป็นความจริง จึงคุณเล่นไม่เป็น ไม่เข้าใจอารมณ์ขันของคนอื่น บางคนพยายามพูดเรื่องตลก แต่คนทั่วไปกลับฟังแล้วไม่ขำ ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงต้องสอนว่าเรื่องใดฟังแล้วขำหรือไม่ขำ และเมื่อใดควรคุยเล่นหรือคุยจริงจัง

- **มองไม่ออกว่าจังหวะไหนที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับคนอื่น**

ตัวอย่างเช่น เมื่อเพื่อนที่เข้าอยากเล่นด้วยกำลังคุยหรือเล่นกับเพื่อนอีกคน เด็กออทิสติกจะยืนรอจนกว่าเพื่อนจะหันมามอง ทั้ง ๆ ที่เด็กทั่วไปสามารถทำเนียน ๆ เข้าไปร่วมเล่นได้เลย ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงควรสังเกตแล้วชี้ให้เด็กเห็นสัญญาณที่บ่งบอกว่าตอนนี้เขาสามารถเข้าไปร่วมเล่นได้

- **ไม่เข้าใจเรื่องบุคลิกภาพ**

บุคลิกภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ บุคลิกภาพที่ดี ไม่ได้หมายถึงการใช้สิ่งของหรูหรา ทันสมัย แต่หมายถึงการรักษาความสะอาดของร่างกาย การแต่งกายที่สะอาด ถูกกาลเทศะ และเหมาะกับวัย เพราะถึงแม้เด็กออทิสติกคนหนึ่งจะพูดคุยรู้เรื่อง รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร แต่หากเสื้อผ้าหรือร่างกายสกปรกมอมแมม เพื่อนย่อมไม่ยอมเล่นหรือพูดคุยด้วย บุคลิกภาพที่ดีจะช่วยให้คนรอบข้างรู้สึกดีกับเด็ก และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกดีต่อตนเอง

การสอนทักษะทางสังคม

เมื่อเด็กที่มีภาวะออทิสติกไม่สามารถสังเกตและเรียนรู้ทักษะทางสังคมซึ่งเป็นเรื่องนามธรรมที่แฝงอยู่ในแต่ละสถานการณ์ได้ ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกจึงต้องสอนเรื่องนี้อย่างเป็นระบบและชัดเจน เพื่อเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นเรื่องรูปธรรม โดยใช้วิธีการสอนที่ได้รับการยอมรับว่าได้ผลดี ดังต่อไปนี้

- **การสอนในสถานการณ์จริง**

เนื่องจากเด็กที่มีภาวะออทิสติกมีความยืดหยุ่นน้อย ส่วนใหญ่จึงไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ หรือประยุกต์สิ่งที่เคยเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้ หรือถึงแม้บางคนอาจทำได้บ้าง แต่ก็ต้องใช้เวลาอย่างมาก ดังนั้น วิธีสอนที่ได้ผลดีที่สุดคือ การชี้ให้เด็กเห็นและสอนให้เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นในสถานการณ์จริง เพราะจะช่วยให้เด็กเข้าใจและนำสิ่งที่เราสอนไปใช้ได้จริง

ตัวอย่าง การสอนให้เด็กใช้ช้อนกลาง

เมื่อต้องการสอนให้เด็กใช้ช้อนกลาง ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ดูแลเด็กออทิสติกควรสอนในสถานการณ์จริง คือ สอนในเวลาที่กำลังกินอาหารกัน ในช่วงแรก อาจเริ่มต้นที่บ้านก่อน โดยวิธีสอนทำได้ดังนี้

แม่ : แม่พูดว่า “ทุกคน เวลาตักกับข้าวกันต้องใช้ช้อนกลางนะ ทำอย่างนี้นะลูก แม่จะทำให้ดู” จากนั้นแม่สาธิตการใช้ช้อนกลางตักกับข้าวจากจานกับข้าวตรงกลางมาใส่ในจานข้าวของแม่เอง

แม่ : แม่ถามว่า “แล้วลูกอยากกินอะไร อ้อ หมูทอดเหรอ ลูกใช้ช้อนกลางซิจ๊ะ” หากมั่นใจว่าลูกทำได้ ก็ให้ลูกทำเองได้เลย แต่หากไม่แน่ใจว่าลูกจะเข้าใจ ให้พูดว่า “ทำอย่างนี้นะ” พร้อมจับมือลูกไปจับช้อนกลาง ยกช้อนไปตักอาหารที่ลูกชอบมาใส่ในจานของลูก

แม่ : แม่ให้คำชมเชย “เก่งจริง ๆ” พร้อมกับยิ้มให้ (ไม่ว่าลูกจะตักเองหรือมีแม่คอยช่วยเหลือก็ตาม) จากนั้นแม่คอยสนับสนุนให้ลูกใช้ช้อนกลางตักอาหารเองจนลูกทำได้คล่อง หากลูกกำลังจะใช้ช้อนของตนเองตักกับข้าว แม่เตือนว่า “อ๊ะ อ๊ะ ต้องทำยังไงจ๊ะ?”

จากตัวอย่าง เมื่อลูกทำได้แล้ว แม่อาจจะพาลูกไปกินอาหารที่ร้านอาหารเล็ก ๆ ใกล้บ้าน เพราะถ้าลูกแสดงออกพฤติกรรมไม่เหมาะสม แม่จะสามารถจัดการได้ง่าย เมื่อลูกทำได้ดีขึ้นระยะหนึ่ง แม่อาจเปลี่ยนร้านและเปลี่ยนเวลากินอาหารนอกบ้าน เพราะในชีวิตจริง เรามักมีสถานการณ์ที่ต้องกินอาหารนอกบ้านแบบไม่รู้ตัวล่วงหน้าในบางครั้ง แม่จึงควรสอนให้ลูกเคยชินกับสถานที่ใหม่ ๆ และเวลาที่ไม่นั่นนอนด้วย

เคล็ดลับในการสอน

- การสอนการใช้ช้อนกลางนั้น เด็กต้องมีโอกาสกินอาหารพร้อมกับผู้ใหญ่ เพื่อเด็กจะได้เห็นการกระทำของคนอื่น ซึ่งเป็นสื่อทางสายตาที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้น
- สอนครั้งละเรื่องเดียว เช่น เมื่อต้องการสอนให้เด็กใช้ช้อนกลางตอนนั้นเราก็สอนเรื่องนั้นเพียงเรื่องเดียว ยังไม่ควรสอนเรื่องอื่น การสอนหลายเรื่องในครั้งเดียว จะทำให้เด็กสับสนและเข้าใจยาก ตัวผู้สอนเองก็จะวุ่นวายและเครียดมากขึ้น
- สอนเป็นเวลา เช่น สอนเรื่องราวการใช้ช้อนกลางเฉพาะเวลากินอาหารเท่านั้น ไม่ควรสอนเวลาอื่นที่ไม่ใช่มื้ออาหาร เพราะเด็กจะไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เราสอนไปยังสถานการณ์จริง จึงจำไม่ได้ว่าเราสอนว่าอะไร
- เมื่อเด็กใช้ช้อนกลางได้ดีแล้ว จึงลดการสอนหรือการเตือน แล้วเริ่มสอนมารยาทด้านอื่น เช่น การรอคอยอาหาร การกินอาหารเงียบ ๆ หรือการไม่พูดคุยขณะเคี้ยวอาหาร เป็นต้น

● การสอนเรื่องราวทางสังคม

นอกจากการสอนในสถานการณ์จริงแล้ว การสอนเรื่องราวทางสังคม (Social Story) ซึ่งเป็นเหมือนหนังสือเล่มเล็กหรือหนังสือนิทานที่อธิบายสถานการณ์ทางสังคมและการตอบสนองที่เหมาะสม จัดทำขึ้นเพื่อสอนพฤติกรรมเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเปลี่ยนเรื่องนามธรรมให้กลายเป็นเรื่องรูปธรรมโดยใช้สื่อทางสายตา ประเด็นสำคัญของการสอนเรื่องราวทางสังคมคือ เราควรสอนครั้งละเรื่องเดียว เมื่อเด็กเริ่มทำทักษะนั้นได้ดีแล้ว จึงค่อย ๆ ลดการใช้เรื่องนี้แล้วเริ่มใช้เรื่องราวทางสังคมเรื่องใหม่ต่อไป หากเป็นเรื่องราวทางสังคมสำหรับเด็กเล็กหรือเด็กที่รับรู้ได้ค่อนข้างน้อย แต่ละหน้าควรมีภาพและข้อความสั้น ๆ แต่ 1 – 2 ประโยคที่บรรยายภาพนั้นตัวหนังสือควรมีขนาดใหญ่พอสมควร แต่ถ้าเป็นเรื่องราวทางสังคมสำหรับเด็กโตหรือเด็กที่รับรู้ได้ค่อนข้างดี แต่ละหน้าอาจมีข้อความยาวขึ้น ตัวหนังสือเล็กลง และไม่จำเป็นต้องมีภาพทุกหน้าก็ได้ โดยมีโครงสร้างของเรื่องราว ดังนี้

- ประโยคอธิบาย เป็นประโยคที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สิ่งแวดล้อม และการกระทำ เช่น ครูกำลังสอนหนังสือ
- ประโยคชี้ทาง โดยอธิบายพฤติกรรมตอบสนองที่เหมาะสม เช่น นักเรียนตั้งใจฟัง
- ประโยคมุมมอง เป็นการบอกเอกลักษณ์ ความรู้สึกและปฏิกริยาย้อนกลับของบุคคลอื่น เช่น นักเรียนทุกคนได้รับรางวัล

การสร้างเรื่องราวทางสังคม มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- เลือกพฤติกรรมทางสังคมที่ต้องการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางบวก หรือการสร้างโอกาสการเรียนรู้ สังคมแก่นักเรียน วิเคราะห์งานที่เป็นพฤติกรรม โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ง่าย

- อธิบายความหมายพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือสถานการณ์ปัญหาให้ชัดเจน
- บันทึกความถี่ของพฤติกรรมเป้าหมายในช่วง 3 – 5 วัน ก่อนใช้การสร้างเรื่องราวทางสังคม
- เขียนเรื่องราวทางสังคมสั้น ๆ โดยใช้ประโยคทั้งสามประเภท
- นำเสนอเรื่องราวทางสังคม
- ใช้รูปภาพ รูปวาดหรือรูปภาพ มาประกอบเรื่องราวทางสังคม
- อ่านเรื่องราวทางสังคมและพฤติกรรมที่ต้องการแก่นักเรียนและนำมากำหนดไว้ในตาราง

กิจกรรมของเด็กทุกวัน สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถด้านการอ่าน นักเรียนสามารถอ่านเรื่องราวที่เป็นพฤติกรรม เป้าหมายได้หลาย ๆ ครั้ง หลาย ๆ เวลา และสามารถร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องราวทางสังคมของตนเอง และเพื่อน ๆ ได้ แต่สำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดด้านการอ่านแล้ว นักเรียนจะเป็นผู้ฟังครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอ่านให้ฟัง โดยครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรอ่านด้วยเสียงดังและชัดเจนพอที่เด็กจะได้ยินและเข้าใจ

- การบันทึกข้อมูลหลังใช้เรื่องราวทางสังคม เปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังใช้
- เมื่อเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ แล้วพบว่าการใช้เรื่องราวทางสังคมทำให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปควรใช้เรื่องราวให้หลากหลายด้าน

● บัตรพลัง

บัตรพลัง เป็นสื่อทางสายตาที่ใช้ในการสอนทักษะทางสังคมให้แก่เด็กที่มีภาวะออทิสติกที่อ่านได้แล้ว บัตรพลังทำด้วยกระดาษแข็ง มีขนาดเท่านามบัตรหรือใหญ่กว่านามบัตรเล็กน้อย เพื่อให้พกพาได้สะดวก ด้านหน้าเป็นบัตรภาพตัวละครหรือตัวการ์ตูนที่เด็กชอบและมองว่าเป็นฮีโร่ของเขา สำหรับเด็กเล็ก แนะนำให้ผู้ปกครองใช้ภาพตัวการ์ตูนที่เขาชอบ และสำหรับเด็กโตหรือวัยรุ่น แนะนำให้ใช้ภาพดารานักแสดงหรือที่เด็กคลั่งไคล้หากเด็กได้เลือกภาพเอง บัตรพลังนี้จะมีความหมายกับเขามากขึ้น ด้านหลังของบัตรพลังเป็นข้อความที่บอกให้เด็กรู้ว่า เขาควรจะทำตัวอย่างไรในสถานการณ์นั้น ถ้าเป็นเด็กเล็ก บัตรพลังควรมีขนาดใหญ่ขึ้น โดยใช้ทั้งตัวหนังสือและภาพ แต่ถ้าเป็นเด็กโตหรือวัยรุ่น บัตรพลังนั้นอาจเล็กลงและมีตัวหนังสือมากขึ้น ในการสอนเราควรสอนครั้งละ 1 พฤติกรรมเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้ใหญ่สามารถนำบัตรพลังนั้นไปใช้กับเด็กคนอื่นได้ด้วย

ขั้นตอนการสร้างและใช้บัตรพลัง

- เลือกพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไข หรือทักษะที่ต้องการสอน
- ค้นหาบุคคล ตัวการ์ตูน หรือตัวละครที่เด็กชื่นชอบ
- สร้างบัตรพลัง ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง
- นำไปทดลองใช้ตามสถานการณ์ที่เลือกไว้
- บันทึกว่าพฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เช่น เริ่มมีพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการสอน หรือพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลง
- ใช้บัตรพลัง จนกว่าเด็กจะมีพฤติกรรมตามที่ตั้งเป้าไว้
- ให้การเสริมแรง เช่น รางวัลหรือคำชมเชยทันที เมื่อพฤติกรรมของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลง

- เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เราต้องการแล้ว ควรเลิกใช้บัตรพลังใจเดิมหรืออาจสร้างบัตรใบใหม่เพื่อสอนพฤติกรรมอื่นต่อไป

● **การใช้เพื่อนเป็นสื่อกลาง**

การใช้เพื่อนเป็นสื่อกลางนี้เหมือนกับการใช้เพื่อนสอนเพื่อนหรือให้เพื่อนเป็นครูซึ่งพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพอย่างมากในการสอนเด็กออทิสติกโดยเฉพาะทักษะการปฏิสัมพันธ์ในสังคม ทักษะการใช้ชีวิตในชุมชนความสามารถในการแยกแยะงาน และการเรียนรู้ของทักษะทางภาษา

สรุป

จากการที่ผู้เขียนได้อ่าน ศึกษา รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวกับความบกพร่องทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะสังคมของเด็กออทิสติก พร้อมด้วยวิธีการสอนเด็กออทิสติกแล้ว ผู้เขียนคิดว่า การสอนเด็กที่มีภาวะออทิสติกนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินไป ถ้ารู้จักธรรมชาติของเด็ก ใช้ความรัก ความทุ่มเทอย่างมาก และสอนตามแนวทางที่ผู้เขียนได้รวบรวมไว้ คือ

- เข้าใจลักษณะตามธรรมชาติของภาวะออทิสติก
- นำจุดเด่นของเด็กมาใช้ในการสอน
- สอนเรื่องนามธรรมอย่างเป็นรูปธรรม
- สอนในสถานการณ์จริง
- ใช้สื่อทางสายตา
- สอนอย่างเป็นระบบ สม่่าเสมอ และคงเส้นคงวา
- ให้รางวัลหรือคำชมเชยจากพฤติกรรมที่ดีหรือเมื่อเด็กทำตามที่คุณครูสอน

เมื่อทำได้เช่นนี้ ผู้เขียนมั่นใจได้ว่า เด็กที่มีภาวะออทิสติกย่อมจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ในที่สุด และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้อย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- กุลยา ก่อสุวรรณ และยุวดี วิริยางกูร. (2561). การสอนและการช่วยเหลือบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา และเรียนรู้ช้า (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2549). การเล่นเพื่อการเรียนรู้ในเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ยุวดี วิริยางกูร, ภัทรา นาพนัง, และวนิดา สิบเบญจพงศ์. (2561). การจัดการพฤติกรรมสำหรับครูการศึกษาพิเศษ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันราชานุกูล. (2557). เด็กออทิสติก คู่มือสำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สมพร หวานเสรีจ. (2552). การพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมอง. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- อรธิดา ประसार. (2551). กระบวนการพัฒนาเรื่องราวทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติก: **Developmental Process of Social Stories for Autistic Students.** วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). ช่วยลูกออทิสติก คู่มือสำหรับพ่อแม่ผู้ไม่ยอมแพ้. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว จำกัด.
- American Psychiatric Association. (2013). **Neurodevelopmental disorders and Autism spectrum disorder.** In: Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed). Arlington, VA.: American Psychiatric Association.
- Bolton, P. F., Carcani - Rath well, I., Hutton, J., Goode,S.,Howlin,P.,& Rutter,M.(2011). **Epilepsy in autism: features and correlates.** The British Journal of Psychiatry, 198(4), 289-294.doi:10.1192/bjp.bp.109.076877
- Bonis,S. (2016). **Stress and Parents of Children with Autism: A Review of Literature.** Issues in Mental Health Nursing, 37, 153-163.doi:10.3109/01612840.2015.1116030
- Centers for Disease Control and Prevention. **Data and statistics; 2018** [cited 2020 May 03]. Available from: <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>
- Chantayanon C. **More than 3,000 autistic children outside the system advise how parents care; 2012** [Cited 2016 Jul 17]. Available from: http://www.autisticthai.com/attach/knowledge_1429275314_Roadmap.pdf (in Thai)
- Charman, T.,Pickles,A.,Simonoff, E., Chandler, S., Loucas, T., & Baird, G. (2011). **IQ in children with autism spectrum disorders: data from the Special Needs and Autism Project (SNAP).** Psychological Medicine, 41(3),619-627.doi:10.1017/s0033291710000991

- Green, S. A., Rudie, J. D., Colich, N. L., Wood, J. J., Shirinyan, D., Hernandez, L., Bookheimer, S. Y. (2013). **Over-Reactive Brain Responses to Sensory Stimuli in Youth With Autism Spectrum Disorders: fMRI Response to Sensory Stimuli in ASD.** *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 52(11), 10.1016/j.jaac.2013.1008.1004. doi:10.1016/j.jaac.2013.08.004
- Hill, A. P., Zuckerman, K. E., Hagen, A. D., Kriz, D. J., Duvall, S. W., van Santen, J., Fombonne, E. (2014). **Aggressive Behavior Problems in Children with Autism Spectrum Disorders: Prevalence and Correlates in a Large Clinical Sample.** *Research in Autism Spectrum Disorders*, 8(9), 1121-1133. doi:10.1016/j.rasd.2014.05.006
- Lasgaard, M., Nielsen, A., Eriksen, M. E., & Goossens, L. (2010). **Loneliness and Social Support in Adolescent Boys with Autism Spectrum Disorders.** *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40, 218-226. doi:10.1007/s10803-009-0851-z
- Mazurek, M. O., & Sohl, K. (2016). **Sleep and Behavioral Problems in Children with Autism Spectrum Disorder.** *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(6), 1906-1915. doi:10.1007/s10803-016-2723-7
- Marciano, S. T., Drasgow, E., & Carlson, R. G. (2015). **The Marital Experiences of Couples Who Include a Child With Autism.** *The Family Journal*, 23(2), 132-140. doi:10.1177/1066480714564315
- Nauert, R. (2018). **Imaging studies on visual strengths of autistic brain.** Retrieved from www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4688328/
- Weeden, M., Ehrhardt, K., & Poling, A. (2010). **Psychotropic Drug Treatments for People with Autism and Other Developmental Disorders: A Primer for Practicing Behavior Analysts.** *Behavior Analysis in Practice*, 3(1), 4-12.
- World Health Organization. **Autism spectrum disorders.** Italy: WHO; 2013 [cited 2020 May 03]. Available from: www.who.int/mediacentre/factsheets/fs431/en/
- Yasuhara, A. (2010). **Correlation between EEG abnormalities and symptoms of autism spectrum disorder (ASD).** *Brain and Development*, 32(10), 791-798. doi:10.1016/j.braindev.2010.08.010
- Zalla, T. & Sperduti, M. (2013). **The amygdala and the relevance detection theory of autism: An evolutionary perspective.** Retrieved from www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2874476/

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อสกุลผู้ทำการวิจัย นางสาวอริฏฐาน จันทร์ทา
 วัน เดือน ปีเกิด 9 ตุลาคม 2531
 ตำแหน่ง ครูผู้ช่วย
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จังหวัดสงขลา
 439/9 ม.2 ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา 90100

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2543 ประถมศึกษา 6 โรงเรียนวัดศรีวิสุทธิาราม (วิไลราษฎร์อุปถัมภ์)
 จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษา 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคเหนือ
 จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ. 2552 การศึกษาด้านจิต (สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา)
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ. 2560 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา)
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

ประวัติการทำวิจัย

พ.ศ.2558 การศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยของบุคลากรในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย
 นเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ.2560 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมตามยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ
 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับ
 การสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้
 โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว.ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์)